

Regiovisie Huiselijk Geweld IJsselland

inclusief kindermishandeling en ouderenmishandeling

Inhoud

1	Hoofdstuk 1	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Ontwikkeling	3
1.3	Proces	4
1.4	Kaders	5
2	Hoofdpunten van de regionale visie	6
2.1	Veiligheid voorop	6
2.2	Kinderen centraal	6
2.3	Nadruk op preventie en vroeg signaleren	7
2.4	Uitgaan van eigen kracht en sociale omgeving	8
2.5	Eén gezin, één plan, één regisseur: in gesprek met alle gezinsleden	8
2.6	De juiste hulp op het juiste moment	9
2.7	Lokaal als het kan, regionaal als het moet	9
2.8	Samenhang binnen het sociaal domein	10
2.9	Dwang en hulp versterken elkaar	10
2.10	Duidelijkheid in rollen en verantwoordelijkheden	10
2.11	Sturen op resultaten	11
3	Uitwerking van de aanpak	12
3.1	Voorkomen	12
3.1.1	Algemene preventie en voorlichting	12
3.1.2	Selectieve preventie	13
3.1.3	Preventieve hulp en ondersteuning	13
3.2	Signaleren en melden	13
3.2.1	Signaleren van problemen	14
3.2.2	Consultatie en advies	13
3.3	Interveniëren en een sluitende aanpak	14
	Dicht bij gezinnen	15
	Heldere afspraken in de samenwerking	15
3.4	Schade beperken	15
	Tijdige hulp en ondersteuning	16
	Voldoende differentiatie in hulp en ondersteuning	16
3.5	Nazorg, zelfredzaamheid en participatie	16
4	Organisatie van de aanpak	18
5	Financiën	19
	5.1 Inzet van de middelen	19
	5.2 Nieuw verdeelmodel met ingang van 2015	20
	Bijlagen	21
	1. definities en afspraken bij regie in de aanpak van huiselijk geweld	24

1 Hoofdstuk 1

1.1 Aanleiding

Aan de basis van de huidige landelijke ontwikkeling ligt het rapport van de commissie de Jong: 'Opvang 2.0'. Hier is een lijn neergezet wat nodig is om te groeien naar een toekomstbestendig stelsel voor de aanpak van huiselijk geweld. Het ministerie heeft de handschoen opgepakt en een sterke impuls gegeven. De samenhang tussen kindermishandeling en huiselijk geweld wordt verbeterd door toe te werken naar een integraal meldpunt AMHK. Er is aandacht voor ouderenmishandeling geïnitieerd. Ook het realiseren van een 'objectief verdeelmodel' voor de financiële middelen over alle regio's is onderdeel van de doorontwikkeling. De uitwerking van dat verdeelmodel heeft op termijn voor onze regio een sterke daling van de beschikbare middelen tot gevolg.

De Wet tijdelijk Huisverbod is ingevoerd en medio 2013 is de Wet Meldcode van kracht geworden. Dit heeft en zal nog verder tot een intensivering en verbetering van de aanpak van huiselijk geweld leiden. Ook in onze regio werken wij actief aan de doorontwikkeling van de aanpak van huiselijk geweld. Wij lopen daarin goed mee in de doorontwikkeling en dragen ook landelijk ons steentje bij aan de doorontwikkeling van de aanpak van huiselijk geweld.

Het Ministerie van VWS vindt het van groot belang dat in alle regio's invulling wordt gegeven aan de doorontwikkeling van de aanpak van Huiselijk Geweld onder meer door het gewenste beleid vast te leggen in een regiovisie Huiselijk Geweld. Deze moeten uiterlijk 1 januari 2015 gerealiseerd zijn. De aanpak van huiselijk geweld is nog steeds sterk in ontwikkeling. Met deze visie willen we de basis leggen om deze ontwikkeling, samen met de betrokken gemeenten en andere partners, vorm te geven.

1.2 Ontwikkeling

Op het terrein van huiselijk geweld is de afgelopen tien tot vijftien jaar een enorme ontwikkeling te zien. Vanuit diverse initiatieven van vrouwenhuizen van en voor vrouwen, via meer variatie in vormen van interventies en opvang, is met name de laatste vijf jaar een goed werkende totale aanpak op het terrein van huiselijk geweld gerealiseerd. De intensieve ontwikkeling van het werkkerrein zie je ook financieel terug, waar er landelijk gezien sprake is van een investering in huiselijk geweld die gegroeid is tot meer dan 400% in vijftien jaar tijd.

De afgelopen tijd is er aandacht gekomen voor geweld tegen ouderen. De aanpak van kindermishandeling heeft met de RAAK-aanpak een impuls gekregen tot een regionaal samenhangende aanpak. Huiselijk geweld kent vele verschijningsvormen en betreft verschillende doelgroepen. De gemene deler is dat er sprake is van bedreiging van de veiligheid vanuit een afhankelijke relatie. Het kan gaan om lichamelijke mishandeling, psychische mishandeling, verwaarlozing en/of (seksueel) misbruik en in geval ouderen

ook financieel misbruik. Bij ouderenmishandeling en kindermishandeling betreft dit naast de familiale en informele setting, ook geweld binnen een professionele context, zoals zorginstellingen en kindercentra. Uiteraard is de verantwoordelijkheid binnen een professionele context en een familiale en informele context een andere, wat om een andere benadering vraagt.

De ontwikkelingen zorgen er voor dat er landelijk discussie is over de te hanteren terminologie. Soms wordt gesproken over 'geweld in afhankelijkheidsrelaties'. In de visie van de G4 die recentelijk is opgesteld wordt 'Veilig Thuis' genoemd. Het ministerie van VWS hanteert nog steeds de terminologie huiselijk geweld, zoals in de nieuwe Wmo en ook in het veld zelf is dit de gangbare term. Vanwege de herkenbaarheid van de aanpak kiezen we er voor om voor de Regiovisie IJsselland de term huiselijk geweld te blijven hanteren. We hanteren daarbij de definitie van het Rijk die aldus is verwoord.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Met 'huiselijk kring' worden (ex) partners, gezins- en familieleden en huisvrienden bedoeld. Huiselijk geweld kan de vorm aannemen van kindermishandeling, (ex) partnergeweld in alle denkbare vormen en mishandeling, uitbuiting en/of verwaarlozing van ouderen. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele maar ook psychische vormen van geweld, zoals belaging en bedreiging (stalking).

Kindermishandeling¹ is elke vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard die ouders of andere personen ten opzichte waarvan de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijwilligheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Het gaat hierbij om: seksuele mishandeling, fysieke mishandeling, emotionele/psychische mishandeling, fysiek verwaarlozing, emotionele/psychische verwaarlozing en getuige zijn van partnergeweld.

De regio IJsselland omvat naast centrumgemeente Zwolle de volgende gemeenten: Dalfsen, Deventer, Kampen, Ommen-Hardenberg, Olst-Wijhe, Raalte, Steenwijkerland, Staphorst, Zwartewaterland. De gemeente Hattem maakt op dit moment deel uit van onze regio en heeft ook deelgenomen in het traject. Naar verwachting zal Hattem met het oog op de decentralisaties in het sociaal domein aansluiting gaan zoeken in de regio Apeldoorn.

1.3

Proces

In de aanpak van huiselijk geweld spelen vele partijen en gemeenten in de regio een grote rol. Om tot een goede en gedragen visie te komen, die aansluit bij de regionale situatie, is een uitvoerig traject uitgevoerd, waar heel veel partijen een bijdrage in hebben geleverd. We staan er in onze regio best goed voor: er is veel betrokkenheid

¹ Definitie op grond van de Wet op de Jeugdzorg.

zowel bij gemeenten als bij organisaties. Er is al veel gerealiseerd maar er kan ook nog het nodige worden verbeterd.

Wij zijn begin dit jaar van start gegaan met het traject om tot een regiovisie te komen. Ambtenaren van de regiogemeenten zijn begin dit jaar bij elkaar gekomen om het proces te bespreken. Nadat vervolgens een bestuurlijk overleg van de bestuurders van de regiogemeenten had plaats gevonden, is het proces van start gegaan. In de bijlage (volgt) staat een overzicht van de uitgenodigde partijen, die een rol hebben in de aanpak van huiselijk geweld.

In april 2013 heeft een goed bezochte, inspirerende startbijeenkomst plaatsgevonden. Naast een algemeen deel is in drie werkgroepen de diepte ingegaan. Deze werkgroepen waren 'kinderen en huiselijk geweld', 'ouderenmishandeling' en 'ketenregie'. Met dezelfde onderwerpen is vervolgens in een drietal werkgroepen in enkele sessies verder gegaan, waarbij voor ouderenmishandeling is aangesloten op het reeds eerder gestarte deelproject Ouderenmishandeling. Dit heeft uiteindelijk geleid tot deze visie.

1.4

Kaders

Het beleid en de aanpak van huiselijk geweld is onderdeel van de Wmo. Met ingang van 2015 wordt een nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 van kracht. De decentralisaties binnen het sociaal domein gaan uit van de veranderingen op dit terrein. Wettelijk gezien zijn er ook sterke samenhang met de Wet op de Jeugdzorg, die eveneens vernieuwd wordt per 2015. De transitie Jeugdzorg is in alle gemeenten in volle gang. Ook is er wetgeving op het terrein van justitie die van belang is voor de aanpak huiselijk geweld. Het actieplan 'Kinderen Veilig' en het actieplan 'Ouderen in Veilige Handsen', is van uit landelijk oogpunt leidend voor de ontwikkelingen op deze onderdelen. De inhoudelijke beleidskaders zijn gebaseerd op diverse documenten die vanuit de ministeries van VWS, Binnenlandse Zaken en Justitie worden vormgegeven.

Voor onze regio is al sinds 2007 het Convenant Integrale Aanpak Huiselijk Geweld van kracht, dat door de verschillende partners die samen werken in de aanpak van huiselijk geweld is ondertekend en wordt uitgevoerd. Dit blijft uiteraard ook de komende jaren van kracht.

2 Hoofdpunten van de regionale visie

Mensen moeten veilig kunnen leven in eigen huis, veilig oud kunnen worden en kinderen moeten veilig kunnen opgroeien, dat is de basis van deze visie. Zo veel mogelijk moet worden voorkomen dat mensen met een onveilige thuissituatie te maken krijgen. Dit is een maatschappelijk probleem waar de hele samenleving, zowel burgers als instanties en overheden een rol in hebben. De rol van gemeenten is een andere dan de rollen van instanties en de rol van burgers hierin. In deze visie willen we de richting schetsen waarbinnen een ieder zijn of haar rol kan en moet nemen. Iedereen die te maken krijgt met huiselijk geweld moet kunnen rekenen op een sluitende aanpak en ondersteuning om zo snel mogelijk het leven weer veilig op de rit te krijgen. De eigen verantwoordelijkheid en de eigen kracht van mensen en die van hun sociale omgeving is van groot belang in alle facetten van de aanpak. Voor de aanpak van huiselijk geweld in de regio IJsselland willen we een samenhangende, integrale visie neerzetten. Hieronder wordt dat uitgewerkt in elf hoofdpunten.

2.1 Veiligheid voorop

Kern van de aanpak van huiselijk geweld is het herstellen en duurzaam borgen van de veiligheid van alle betrokkenen. Mensen moeten veilig kunnen leven in eigen huis, veilig oud kunnen worden en kinderen moeten veilig kunnen opgroeien. Dat is de basis waarop de aanpak tegen huiselijk geweld en kindermishandeling is gestoeld. Als de veiligheid in het geding is, kunnen mensen niet volwaardig leven en participeren in de samenleving en kunnen kinderen zich niet goed ontwikkelen.

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het soms om levensbedreigende situaties. Dat vereist een deskundige aanpak, zeer nauwe samenwerking met politie en justitie en opschalingmogelijkheden als de veiligheid dat vereist. In dat verband is de 'triage', de beoordeling van de situatie en de ernst ervan, van groot belang. Er wordt samen met de betrokkenen een analyse gemaakt van de situatie in het gezin en van de oorzaken die hebben geleid tot het geweld of de mishandeling. Op basis van de analyse wordt een inschatting gemaakt hoe ernstig of hoe complex de problematiek is, welke veiligheidsmaatregelen direct genomen moeten worden en eventueel welke (specialistische) behandeling of welke begeleiding moet worden geboden. Naast informatie van de leden van het gezin, volwassenen en kinderen, kan daarbij ook gebruik worden gemaakt van informatie die over het gezin bekend is bij politie, justitie of zorgorganisaties. De informatie tussen politie en justitie enerzijds en tussen hulp- en zorgverlening anderzijds moet daarvoor kunnen worden uitgewisseld.

2.2 Kinderen centraal

In alle fasen van de aanpak van huiselijk geweld waarbij kinderen zijn betrokken, willen we de aandacht voor deze kinderen centraal stellen. In onze visie gaan wij er van uit dat het van groot belang is dat kinderen direct na een interventie hulp en ondersteuning krijgen aangeboden. Bij tegenstrijdige belangen, bijvoorbeeld tussen ouder en kind, kan indien nodig een beroep worden gedaan op drang en dwang om de belangen van

kinderen te versterken. Het belang van het kind, in dit geval de behoefte aan hulp, weegt zwaarder dan het belang van volwassenen als dat tegenstrijdig is. Belangrijk is dat alle kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling, zowel als direct slachtoffer of als getuige en daarmee ook slachtoffer, hulp krijgen aangeboden.

Door sterk in te zetten op kinderen, en daarbij aandacht te hebben voor het gehele systeem, het gehele gezin en de directe omgeving van het gezin, kan een belangrijke eerste stap gezet worden om het generatie-op-generatie aspect van huiselijk geweld te doorbreken. Het belang van goede en tijdige hulp aan kinderen en de andere betrokkenen als geheel is groot als het gaat om een duurzame verbetering.

Voor een effectieve aanpak van kindermishandeling is het van belang dat er een samenhangende lokale en regionale aanpak is. Met de ook in onze regio ingevoerde RAAK-aanpak is een goede basis gelegd. De verschillende CJG's in de regio vervullen een cruciale rol in de invulling van de preventieve rol.

2.3 Nadruk op preventie en vroeg signaleren

Voorkomen van huiselijk geweld begint met het uitdragen van de norm dat elk kind, elk mens en elke oudere recht heeft op een geweldloos leven. Instanties die werkzaam zijn ten behoeve van ouderen, gezinnen en kinderen kunnen door dit actief uit te dragen een goede basis leggen. Kinderen hebben het recht om zo veilig mogelijk op te groeien. Ouderen moeten met respect en zonder geweld in situaties waarin zij afhankelijk zijn van anderen oud kunnen worden.

Alle gemeenten zijn verantwoordelijk voor preventief beleid, zoals lokaal preventief jeugdbeleid, beleid gericht op een goed leefklimaat, veiligheidsbeleid, ouderenbeleid, vrijwilligersbeleid en mantelzorgbeleid. Lokale voorzieningen hebben een cruciale rol in de preventie en signalering. Inzetten op beleid gericht op het voorkomen en tegengaan van armoede en achterstandssituaties helpt bij het voorkomen van kindermishandeling en huiselijk geweld. Aandacht voor eenzaamheid, voor overbelasting bij mantelzorg, draagt bij aan het voorkomen van ouderenmishandeling.

Voor een goede preventie is vroegtijdig signaleren van groot belang. Hoe eerder gesignaleerd wordt dat er zaken uit de hand dreigen te lopen, hoe sneller kan worden ingegrepen, soms met alleen ondersteuning of andere lichtere interventies. Hier moet vooral lokaal invulling aan worden gegeven. Met voorlichting en algemene preventie kan aandacht en alertheid voor huiselijk geweld in brede zin worden bereikt. Sommigen lopen meer risico door de situatie waarin ze verkeren. In situaties waarbij er sprake is van risicofactoren wordt gerichte preventie ingezet. Professionals dienen voldoende deskundig te zijn om vroegtijdig te signaleren en het gesprek hierover aan te gaan, maar ook vrijwilligers, mantelzorgers en alle burgers kunnen een rol spelen bij tijdig signaleren en melden. Zorginstellingen moeten een aandachtsfunctionaris voor huiselijk geweld te hebben. Welzijnsinstellingen moeten uitvoering geven aan de Wet Meldcode, net als scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen. Vrijwilligersorganisaties zijn niet verplicht de meldcode uit te voeren, maar kunnen dat uiteraard wel doen.

2.4 Uitgaan van eigen kracht en sociale omgeving

In alle fases van de aanpak wordt uitgegaan van de eigen kracht van betrokkenen en hun sociale omgeving. Als de veiligheid het toelaat, kunnen effectieve resultaten worden behaald als het gezin en het sociale netwerk van het gezin maximaal wordt betrokken bij de aanpak. De sociale omgeving moet indien nodig een beroep kunnen doen op een professioneel netwerk voor advies, ondersteuning en coaching. Diverse lokale werkers kunnen hier een rol spelen, van huisarts tot maatschappelijk werker, wijkagent of leerkracht. De kracht van de lokale samenleving, van de eigen kracht van mensen en hun sociale netwerk en van zowel burgers als professionals hierbij in onderlinge samenwerking, moet daarbij optimaal benut worden. Uitgangspunt is dat aangesloten wordt op de lokale sociale infrastructuur, in wijken en/of dorpen. De ontwikkelingen in het sociaal domein bieden kansen voor verdere versterking van de integrale en lokale samenhang. Dit kan in alle gemeenten in de regio op lokaal verschillende wijze worden ingevuld, die past bij de lokale situatie.

Met het huisverbod wordt zo veel mogelijk de sociale omgeving in tact gehouden door de 'pleger' uit huis te plaatsen. Ook wordt nadrukkelijk gekeken naar het tijdelijk onderbrengen van betrokkenen bij familie of vrienden in de eigen omgeving, mits de veiligheid het toelaat. Als er geen of een gebrekkig sociaal netwerk is, zal de inzet van professionals er op gericht zijn de betrokkenen te ondersteunen bij het herstellen of opnieuw opbouwen van een sociaal netwerk. Als het bestaande sociale netwerk te bedreigend is worden betrokkenen ondersteund in het opbouwen van een nieuw sociaal netwerk.

Ook in de opvangvoorzieningen in onze regio wordt uitgegaan van de eigen kracht van de betrokkenen. Zo wordt al enige tijd 'Krachtwerk' uitgevoerd, waarbij de eigen kracht van vrouwen wordt versterkt. In 2012 is het project 'Veerkracht' gestart waarbij de 'veerkracht', de weerbaarheid en de eigen kracht van kinderen op een systematische manier en in samenspraak met zo mogelijk alle gezinsleden wordt versterkt. De aansluiting naar passende hulp en ondersteuning van kinderen wordt daarmee verbeterd.

2.5 Eén gezin, één plan, één regisseur: in gesprek met alle gezinsleden

Bij signalen van mishandeling of geweld in al haar verschijningsvormen is het onze visie dat het van groot belang is dat het gezin c.q. het familieverband als geheel wordt gezien en behandeld. Als de veiligheid het toelaat, zal met het gezin als geheel het gesprek gevoerd moeten worden. Maar ook dat elk lid van het gezin en in samenhang met elkaar hulp en ondersteuning krijgt aangeboden. Zo mogelijk moet het gesprek met het gezin gevoerd worden en indien nodig op gang gebracht worden. Dit sluit ook aan bij de visie die bij de ontwikkelingen in het sociaal domein op dit moment gaande zijn in de verschillende gemeenten ook in onze regio.

De aanpak is systeemgericht. Huiselijk geweld ontstaat niet door een persoon maar door de samenhang en interactiepatronen. Huiselijk geweld gaat niet alleen over plegers en slachtoffers, maar raakt alle gezinsleden en de directe omgeving van het gezin. Dit samen vormt het systeem. Systeemgericht werken staat stil bij de rol en

verantwoordelijkheid van een ieder, zowel voor de korte termijn (het geweld moet stoppen) als voor de langere termijn (het geweld is duurzaam gestopt).

2.6 De juiste hulp op het juiste moment

Bij de analyse van de situatie wordt ook bepaald welke hulpverlening voor de leden van het gezin nodig zijn. Het aanbod van hulpverlening waarop een beroep kan worden gedaan moet daartoe voldoende gedifferentieerd zijn. Afhankelijk van wat nodig is kan zo licht mogelijke hulp en ondersteuning worden ingezet, maar soms is zwaardere hulpverlening al dan niet tijdelijk nodig. Zo mogelijk wordt hierbij ambulante hulpverlening ingezet. Ook traumahulpverlening zal in bepaalde gevallen nodig zijn, zodat het ook wenselijk is dat dit voldoende beschikbaar is, mogelijk in de vorm van een traumacentrum.

De inzet van hulpverlening dient direct beschikbaar te zijn en zo nodig gelijktijdig aangeboden te worden. In de direct op een crisis of escalatie volgende dagen staan betrokkenen het meest open voor verbetering of hulp. Mogelijkheden voor snelle verwijzing zijn daarom cruciaal om hulp op gang te kunnen brengen. Wachtlijsten voor geïndiceerde zorg zijn in dit verband uitermate ongewenst. Dit geldt voor alle betrokkenen, maar zeker voor kinderen, waar hun ontwikkeling in het geding is.

2.7 Lokaal als het kan, regionaal als het moet

Huiselijk geweld vindt plaats waar mensen wonen en leven: in wijken, buurten en dorpen. Huiselijk geweld hangt vaak samen met andere zaken waar het gezin mee te maken heeft. Een goede aanpak sluit zo veel mogelijk aan bij gezinnen en de sociale omgeving. Preventie, hulp, ondersteuning en nazorg bij huiselijk geweld vindt daarom zo mogelijk plaats binnen de lokale (wijkgerichte) teams. Daar willen we de komende tijd steeds meer naar toe werken.

Afhankelijk van de lokale omstandigheden, deskundigheid en de kenmerken van de situatie (niet bij te groot veiligheidsrisico) wordt bij voorkeur lokaal invulling gegeven aan de aanpak. Dit stelt kwaliteitseisen aan de lokale zorgketens. De aanpak van huiselijk geweld vraagt in verschillende stappen van het traject specifieke deskundigheid. Als de veiligheid hier aanleiding toe geeft wordt regionale regie op de aanpak toegevoegd aan de lokale aanpak. Zo gauw de veiligheid het toelaat wordt de regie op de interventies teruggelegd in de lokale zorgstructuur. In de regio zal dit lokaal verschillend uitpakken en verder ontwikkeld worden.

Een gedifferentieerd aanbod van hulp en ondersteuning dient beschikbaar te zijn als dat nodig is. Lichte vormen als opvoedingsondersteuning, tot meer specifieke, gespecialiseerde hulp vanuit de GGZ, moeten daartoe beschikbaar zijn. De schaal waarop hulp en ondersteuning georganiseerd is, kan daarbij variëren (lokaal, regionaal, bovenregionaal). Sommige zaken vereisen specifieke expertise, zodat hiervoor op landelijk aanbod een beroep moet worden gedaan.

2.8 Samenhang binnen het sociaal domein

Vanuit de ontwikkelingen in het sociaal domein wordt ingezet op een integrale aanpak dicht bij de mensen in dorpen en wijken. Het sociaal domein is de eerste schil om gezinnen. Door de decentralisaties komt veel meer zorg en ondersteuning dicht naar burgers toe. Binnen die ontwikkeling zal ook de aanpak van huiselijk geweld, voor zover de veiligheid het toelaat, op lokaal niveau steeds meer een plek krijgen.

Ook in onze regio wordt vanuit de decentralisaties binnen het sociaal domein een omvangrijke operatie uitgevoerd. Er komen veel extra taken op gemeenten af die in samenhang op lokaal niveau vorm krijgen. Voor de verschillende gemeenten is de invulling verschillend. De aansluiting met de lokale structuren zal vanuit maatwerk vorm krijgen. Dit sluit aan bij het uitgangspunt dat nog meer dan nu de aanpak van huiselijk geweld zo lokaal als mogelijk wordt vorm gegeven.

2.9 Dwang en hulp versterken elkaar

Bij huiselijk geweld en kindermishandeling is er vaak sprake van ernstige dreiging en problematiek, maar ook van generatieoverdracht. Slachtoffers van nu lopen een groot risico om daders, maar ook weer slachtoffer, in de toekomst te zijn. Een van de belangrijkste risicofactoren van huiselijk geweld is dat er eerder sprake is geweest van huiselijk geweld. Willen we duurzaam huiselijk geweld tegengaan, dan is het tegengaan van generatieoverdracht een belangrijk doel. Dat maakt dat de intensiteit van de aanpak sterk moet zijn. En ook dat zowel de inzet vanuit zorg en hulpverlening (vrijwillig kader), de inzet van het eigen netwerk en de inzet van politie en justitie (justitieel kader) naadloos op elkaar moet aansluiten en samenwerken.

Justitiële mogelijkheden dragen bij aan het versnellen of tot stand brengen van een doorbraak in de hulpverlening en in het doorbreken van patronen. Ook kan vanuit de hulpverlening aanvullend op het justitiële traject bijgedragen worden. Voorbeeld hiervan is dat bij (dreigende) vechtscheidingen de rechter vraagt om een gezamenlijk 'kindplan' voordat er een uitspraak gedaan wordt. De beide kanten van de aanpak, justitieel kader en vrijwillig kader, versterken elkaar. Ook het preventief inzetten van een huisverbod is een mogelijkheid die ingezet kan worden.

2.10 Duidelijkheid in rollen en verantwoordelijkheden

Voor een goede samenwerking in de aanpak van huiselijk geweld moeten de rollen en verantwoordelijkheden duidelijk zijn. Een van de randvoorwaarden daarbij is dat er duidelijkheid is over wat verstaan wordt onder bepaalde begrippen. We willen verbinding leggen met wat er op aangrenzende terreinen de 'taal' is die gebruikt wordt.

De regie bij de aanpak van huiselijk geweld is cruciaal. Verschillende interpretaties van de vormen van regio zijn ongewenst. De beleidsregisseur is verantwoordelijk voor het vormgeven van beleid. Daarbij is er onderscheid in centrumgemeentelijke rol en de lokale rollen. De procesregisseur is verantwoordelijk voor de zorg- en hulpverlening die wordt gestart en is procesbewaker. De casusregisseur is bij complexe casussen met meervoudige problematiek de vaste contactpersoon en verantwoordelijk voor de

uitvoering van veiligheidsplan en hulpverlening. In de bijlage wordt dit uitvoeriger beschreven.

Een ondersteunende samenwerkingsstructuur binnen de keten is een randvoorwaarde voor goede samenwerking binnen de keten. Overleggen vinden zo vaak als nodig maar zo weinig als mogelijk plaats. De Stuurgroep Huiselijk Geweld zal twee keer per jaar bijeenkomen. De 'procesregisseurs' komen regelmatig bijeen om de onderlinge werkwijze door te spreken. De ambtenaren van de regiogemeenten komen tenminste twee keer per jaar bij elkaar om de voortgang te bespreken.

De partners in het veld die een rol hebben in de aanpak van huiselijk geweld komen vanuit een brede achtergrond, zowel vanuit justitie, politie en zorg en ondersteuning. Om de onderlinge samenwerking en interactie te vergroten worden aanvullend aan de formele structuur kennisbijeenkomsten georganiseerd. Daarbij wordt aansluiting gezocht met andere deelterreinen, zowel binnen het sociaal domein als in het veiligheidsdomein.

2.11 Sturen op resultaten

Voor een effectieve aanpak vinden wij het van belang dat we gaan sturen op resultaten. Om dat te kunnen realiseren zijn er nog verschillende stappen te zetten. Op dit moment worden er diverse gegevens bijgehouden, zoals het aantal politiemeldingen, meldingen huiselijk geweld, aantallen consultaties, huisverboden en interventies zonder huisverbod. Dit geeft goede informatie over aard en omvang van huiselijk geweld en de aanpak daarvan. Om effectief te kunnen sturen op resultaten is echter meer en soms andere informatie nodig. Daarbij kan gedacht worden aan de effectiviteit van bepaalde interventies, maar ook bijvoorbeeld aan de mate van recidive.

Ook landelijk is dit een ontwikkelpunt. De komende periode willen we gebruikmakend van actuele landelijke ontwikkelingen instrumenten ontwikkelen om de resultaten van interventies inzichtelijk te maken. Dit zal ook bij de vormgeving van het AMHK een belangrijk onderdeel zijn.

3 Uitwerking van de aanpak 2014-2018

De in het vorige hoofdstuk beschreven hoofdpunten van de regiovisie moeten tot uitdrukking komen in de verschillende onderdelen van de sluitende aanpak van huiselijk geweld. De onderdelen in de aanpak hanteren we als leidraad om de hoofdpunten in de regiovisie te concretiseren. In aansluiting op het ministerie van VWS zijn dat:

1. voorkomen (preventie)
2. signaleren en melden
3. interveniëren en een sluitende aanpak (inclusief opvang)
4. schade beperken (hulpverlening) en
5. herstel (nazorg, zelfredzaamheid en participatie)

Voor de periode 2014-2018 willen we de hoofdpunten van de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor deze onderdelen van de aanpak als volgt uitwerken.

3.1 Voorkomen

Alle gemeenten zijn verantwoordelijk voor het lokale preventieve beleid. De centrumgemeente is vanuit haar verantwoordelijkheid ondersteund daarbij. Regionaal en lokaal beleid moet optimaal samenhangen voor een goed resultaat. Bij het zo veel mogelijk voorkomen van alle vormen van huiselijk geweld is het hele spectrum van preventie van belang: algemene preventie, selectieve preventie, geïndiceerde preventie, ondersteuning bij eerste signalen en handeling bij vermoedens en constatering van huiselijk geweld. Een deel van de hieronder genoemde zaken is, alhoewel lokaal verschillend, aanwezig of er wordt aan gewerkt. Andere zaken worden de komende periode aangevuld of verbeterd. Hierbij zijn kindermishandeling en ouderenmishandeling speerpunten waar extra inzet op wordt gepleegd.

3.1.1 Algemene preventie en voorlichting

Informatie over opvoeden en opgroeien en mogelijke problemen daarbij moeten beschikbaar zijn op plekken waar kinderen en ouders veel komen (CJG/NJG, peuterspeelzalen, kinderopvang, scholen). Duidelijke informatie, zowel digitaal als op schrift, op toegankelijke plaatsen. Voldoende en goede informatie over gezonde relaties en respectvol en veilig oud worden zal aandacht blijven krijgen. Het gaat hier om het voortzetten en verbeteren van reeds ingezet beleid. Vanuit het project ouderenmishandeling dat in 2013 is uitgevoerd, is meer aandacht voor ouderenmishandeling gekomen. Gerichtte vervolgstappen om de aandacht ervoor en de aanpak er van te verbeteren zijn echter nog nodig.

- Uitdragen van de norm door gemeenten en lokale en regionale instanties: geweldloos opvoeden, geen geweld binnen relaties, respectvol en veilig oud worden, binnen familie en zorgrelaties en respectvol seksueel gedrag.
- Informatie over kindermishandeling en ouderenmishandeling is laagdrempelig beschikbaar voor kinderen, ouders, ouderen, vrijwilligers en mantelzorgers op daartoe passende wijze.

- Regionale communicatieagenda in alle regiogemeenten uitvoeren in aansluiting op de landelijke campagne Voor een veilig thuis'. Aandacht voor de diverse onderwerpen daarbinnen, zoals kindermishandeling, ouderenmishandeling, loverboys, kinderen bij echtscheiding.

3.1.2 Selectieve preventie

De komende periode gaan we meer accent leggen op gerichte preventie bij risicogroepen.

- Samen met instellingen onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om 'vechtscheidingen' te voorkomen of te zorgen dat geen escalatie optreed.
- Preventieve projecten voor risicojongeren gericht op het stimuleren van gezonde relaties en het tegengaan van grensoverschrijdend seksueel gedrag, zoals 'Stay in Love' of 'Vlaggenmethodiek' en het preventieproject Loverboys. Zo veel mogelijk wordt aangesloten bij reguliere werkwijzen.
- Passende activiteiten gericht op vrijwilligers en mantelzorgers om ouderenmishandeling en ontspoorde zorg bespreekbaar te maken.

3.1.3 Preventieve hulp en ondersteuning

Bij zorgwekkende situaties is het van belang dat er tijdig preventieve hulp en ondersteuning kan worden geboden. Hier is een rol voor de gemeenten en de lokale samenwerkingspartners weggelegd.

- Voor het verbeteren van de handelingsvaardigheden van diverse professionals zal de deskundigheid worden vergroot.
- Aandacht voor kindermishandeling is onderdeel van de aandacht voor zorgwekkende opvoedsituaties.
- Zo vroeg mogelijk hulp of ondersteuning bieden bij zorgwekkende situaties om erger te voorkomen.

3.2 Signaleren en melden

Tijdig signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling is nodig om zo vroeg mogelijk en zo licht mogelijk te kunnen interveniëren. Met de invoering van de Wet Meldcode is een belangrijke stap gezet voor het signaleren door instanties die professioneel te maken krijgen met signalen van huiselijk geweld. Instanties moeten op een systematische manier stappen zetten om tot een juiste afweging te komen over een eventuele melding. In het voortraject zijn kennis en vaardigheden nodig over signaleren en de te nemen stappen bij zorgwekkende situaties.

We willen één centraal meldpunt voor zowel huiselijk geweld in brede zin inclusief kindermishandeling en ouderenmishandeling. We zijn gestart met een traject om te komen tot een regionaal Advies en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK). De komende periode zal dit verder vorm krijgen. Ook voor andere vormen van huiselijk geweld, zoals ouderenmishandeling, zal dit het centrale meldpunt zijn. Uitzondering zijn meldingen van ontspoorde zorg bij professionele zorginstellingen die overeenkomstig de wet bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg moeten worden gemeld.

Als mensen advies willen over vermoedens, kan dit bij het regionale SHG, later AMHK, maar aanvullend daaraan zo dicht mogelijk bij mensen in de dorpen en wijken. Uitgangspunt is aansluiten bij de lokale situaties en zo laagdrempelig mogelijk. Voorwaarde hiervoor is dat de lokale structuren hiervoor voldoende deskundig zijn of worden.

3.2.1 Signaleren van problemen

- Benutten van effectieve instrumenten om te signaleren. Het gebruik van tools als de Digitale Signalenkaart die in onze regio is ontwikkeld, zal verder worden bevorderd.
- Deskundigheid van scholen, kindcentra, consulenten/leerplicht, zorgcentra, vrijwilligersorganisaties et cetera rond signalering van mishandeling en vervolgens handelen. De verantwoordelijkheden van professionele organisaties zijn hierbij uitgangspunt. Aanvullend aan de mogelijkheden bij Kadera wijzen op mogelijkheden van e-learning die landelijk beschikbaar zijn.
- Stimuleren dat instanties de meldcode optimaal benutten, ook hier uitgaande van hun eigen verantwoordelijkheid. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht hierop.
- Gebruikmaken van de Verwijsindex Risicjongeren in de hele regio, en waar nodig invoeren, om vroegtijdig signaleren te ondersteunen.

3.2.2 Consultatie en advies

- Lokale zorgstructuren moeten deskundig worden om te consulteren bij niet pluis gevoelens of vermoedens van mishandeling. Zij zullen een belangrijkere rol gaan spelen bij gezinnen waar huiselijk geweld speelt en voor consultatie bij vermoedens van mishandeling.
- Zo nodig aanvullend passende vormen uitwerken die aansluiten bij doelgroepen en vindplaatsen om laagdrempelig advies en consultatie mogelijk te maken. Aandacht in elk geval voor mantelzorgers en vrijwilligers in dat verband.
- Telefonisch en ook digitale consultatie en advies is regionaal georganiseerd bij het SHG en het AMK, welke de komende periode zal worden omgevormd tot het geïntegreerd AMHK.

3.3 Intervenieren en een sluitende aanpak

Een snelle en adequate analyse en het opstellen van primair een veiligheidsplan is van groot belang met daarbij aandacht voor alle leden van het systeem. Vanuit onze visie wordt ook in deze fase het hele gezin en de sociale omgeving betrokken. Met kinderen wordt altijd gesproken, bij voorkeur in een vroeg stadium, dus ook bij de analyse. Instrumenten worden ingezet om de veiligheid zo snel mogelijk (al dan niet tijdelijk) te herstellen. Indien nodig wordt drang en dwang benut voor de noodzakelijke stappen om de veiligheid zo snel mogelijk te herstellen. Bij de analyse wordt passende hulpverlening voor de betrokkenen bepaald, die zo licht mogelijk moet zijn maar wel zo intensief als nodig. Het eigen netwerk en de eigen kracht willen we maximaal inzetten, ook als het gaat om de veiligheid te bevorderen in de eigen omgeving. Bijvoorbeeld door de inzet van burens, vrienden of familie, afhankelijk van de situatie.

In elke gemeente is een lokale ketenregisseur verantwoordelijk voor de aanpak van casussen. Als de veiligheid het toelaat, wordt steeds meer de verantwoordelijkheid voor het traject in de lokale zorgstructuur gelegd. Regionale ketenregie vindt plaats als de veiligheid hier aanleiding toe geeft of als niet aan de minimale kwaliteitseisen voor een zorgvuldige aanpak kan worden voldaan. In de bijlage zijn de afspraken opgenomen over de verantwoordelijkheden in het geval van casusregie, procesregie en beleidsregie.

3.3.1 Dicht bij gezinnen

- De eigen kracht en het eigen netwerk van gezinnen staat centraal. Hier wordt, eventueel met aanvullende ondersteuning, maximaal bij aangesloten. Veiligheid staat echter voorop.
- Lokaal wat kan en regionaal wat moet. Dat betekent dat er sprake is van lokaal maatwerk en dat er sprake zal zijn van ontwikkeling en veranderende werkwijzen, zeker gezien de ontwikkelingen in het sociaal domein. In de hele regio wordt toegewerkt naar vormen van sociale (wijk)teams die generalistisch werken. De aansluiting hiermee moet naadloos zijn.

3.3.2 Heldere afspraken in de samenwerking

- De structuur van de samenwerking wordt schematisch inzichtelijk gemaakt en is voor iedereen beschikbaar. Bij de aansluiting op de lokale situatie zijn er daarbij verschillen afhankelijk van de lokale situatie. In de loop der tijd ontwikkelt dit verder, zodat dit een blijvend aandachtspunt is.
- Voor de diverse stappen zijn protocollen van toepassing die actueel worden gehouden. De actuele en geldende protocollen zullen ook voor een ieder goed toegankelijk beschikbaar moeten zijn.

3.4 Schade beperken

Na een incident van huiselijk geweld is het van belang dat de hulp en ondersteuning die nodig is zo snel mogelijk maar ook zo adequaat en zorgvuldig mogelijk kan worden ingezet. De hulpverlening moet daarvoor passend en beschikbaar zijn. Voor bepaalde hulp zijn gemeenten verantwoordelijk, zoals door het maatschappelijke werk. Ook kan er sprake zijn van een justitieel traject waar hulpverlening onderdeel van is. Als intensieve hulp nodig is, is financiering vanuit zorgverzekeringen of AWBZ aan de orde. Hier zal de komende periode door de decentralisaties van AWBZ en Jeugdzorg veel veranderen en meer onder gemeentelijke verantwoordelijkheid vallen. Hulp moet zo licht mogelijk maar ook zo intensief als noodzakelijk worden aangeboden. Hulp moet systeemgericht zijn en zo mogelijk gelijktijdig te worden ingezet. Ook bij hulp en ondersteuning wordt zo veel mogelijk uitgegaan van de eigen kracht en het eigen netwerk van gezinnen en gezinsleden.

3.4.1

Tijdige hulp en ondersteuning

- Vrijwilligers en mantelzorgers die overbelast (dreigen te) raken, moeten adequaat ondersteund worden om de situatie te verbeteren en escalatie te voorkomen. We zetten daarbij voort op reeds ingezet beleid en breiden dat verder uit.
- Kinderen die getuige of slachtoffer zijn van huiselijk geweld moeten passende (vrijwillige) hulp- en ondersteuning krijgen. Uitgangspunt is dat elk kind dat getuige of slachtoffer is van huiselijk geweld altijd een vorm van hulp aangeboden krijgt, ook als ouders niet meewerken. Soms is dan drang en dwang nodig, maar ook andere werkwijzen kunnen effect sorteren. Toeleden van de kinderen naar hulp en ondersteuning willen we in het belang van het kind behandelen op een vergelijkbare manier als 'zorgmijding'.
- Soms doen zich knelpunten voor die tijdige hulpverlening in de weg staan, zoals wachtlijsten en eigen risico. We gaan onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om daders en slachtoffers toch zo snel mogelijk hulp te bieden. Bij de transities die in het sociaal domein plaatsvinden, is het realiseren van een zo direct mogelijke beschikbaarheid van nu nog AWBZ-geïndiceerde hulp een belangrijk punt.

3.4.2

Voldoende differentiatie in hulp en ondersteuning

- We onderzoeken of er voldoende differentiatie is in het aanbod aan hulp en ondersteuning. Daarbij gaan we er van uit dat niet alle vormen van hulp lokaal of regionaal hoeven te worden aangeboden. Waar zeer specialistische hulp aan de orde is, wordt aangesloten bij landelijke voorzieningen. Dit geldt in ieder geval voor de specialistische aanpak die vanuit het Rijk als specifiek wordt benoemd.²
- We onderzoeken of de mogelijkheden voor traumahulpverlening in onze regio voldoende beschikbaar zijn. Intensieve hulp moet zo gauw als het verantwoord is 'afgeschaald' worden naar lichtere vormen van hulp en ondersteuning.
- Voor de meest risicovolle zaken, zogenaamde 'Code Rood' situaties, willen we de recente ervaringen vanuit enkele pilots in het land benutten en toepassen in onze regio.

3.5

Nazorg, zelfredzaamheid en participatie

Als de veiligheid het toelaat, wordt gewerkt aan het versterken van de eigen kracht en toegewerkt naar het herstel van de zelfredzaamheid van de betrokkenen. Hierbij is een duurzame, stabiele situatie het gewenste resultaat, afhankelijk van de mogelijkheden van de betrokkenen. Nazorg is daarvoor een belangrijke zaak, ook om terugval te voorkomen. Hiertoe worden concrete afspraken uitgewerkt zoals monitoren na drie maanden, zes maanden en een jaar waarbij duidelijk moet zijn wie nazorg doet. Ook hier geldt: lokaal wat kan en regionaal wat moet.

² In opdracht van VNG heeft bureau HHM hier onderzoek naar gedaan. Het gaat dan om extreme stalking, eengerelateerd geweld met extreem risico, ernstige dreiging vanuit crimineel milieu, complexe loverboyproblematiek.

Toeleiding naar scholing en werk is van groot belang voor blijvende zelfredzaamheid. Afhankelijk van de mogelijkheden van de betrokkenen en van de fase waarin zij verkeren, varieert het doel van stabilisering van de situatie tot maatschappelijke participatie in de vorm van arbeid. Hier zal binnen de reguliere mogelijkheden in alle gemeenten in de regio maximaal op ingezet worden. De uitvoering is zo lokaal mogelijk, in het dorp of in de wijk. En ook hier zo mogelijk met inzet van het sociale netwerk, of vrijwilligers die bijvoorbeeld als coach kunnen fungeren. Aangesloten wordt bij de lokale zorgstructuren en de ontwikkeling van sociale (wijk)teams. Alle gemeenten in de regio hebben hier een verantwoordelijkheid in.

4 Organisatie van de aanpak

De samenwerkingsstructuur van gemeenten en partners in de regio is gebaseerd op een convenant tussen alle gemeenten en de samenwerkingspartners. (zie bijlage) Het convenant wordt tweejaarlijks geëvalueerd. Deze taak wordt uitgevoerd door de GGD. De evaluatie van de aanpak willen wij in de toekomst een meer gestructureerd karakter geven, zodat de ontwikkeling van de aanpak in de regio systematisch is vorm te geven. Samen met de GGD wordt hier een voorstel voor uitgewerkt.

Om de samenwerking van de gemeenten in de regio rond huiselijk geweld in de regio IJsselland vorm te geven, wordt regelmatig ambtelijk overleg en bestuurlijk overleg tussen alle gemeenten in de regio gehouden. De ambtelijke overleggen worden enkele malen per jaar gehouden. Het bestuurlijk overleg van alle regiogemeenten vindt ten minste een maal per jaar plaats.

Voor de aansturing van de aanpak is een Stuurgroep Huiselijk Geweld IJsselland geformeerd met centrumgemeente Zwolle, Politie, Bureau Jeugdzorg, Kadera, GGD, het Openbaar Ministerie en het Veiligheidshuis. De deelname aan de stuurgroep zal worden uitgebreid met in elk geval de gemeente Deventer en mogelijk nog enkele zorgpartijen. Voor een meer integrale aanpak zal een verdere integratie met de veiligheidssector worden onderzocht. Met de doorontwikkeling van de aanpak huiselijk geweld neemt het belang van sturing daarbij toe. De stuurgroep zal daarom tenminste twee keer per jaar bijeenkomen.

Om de organisatiestructuur aan te vullen, zal enkele keren per jaar een regiegroep plaatsvinden met enkele centrale partners. Praktische knelpunten, het volgen van de ontwikkelingen en het signaleren van zaken die een goede aanpak in de weg staan, kunnen hier worden doorgesproken en opgepakt. De regiogroep kan indien nodig bij substantiële zaken een voorstel of uitwerking voorleggen aan de Stuurgroep Huiselijk Geweld. Om in de praktijk ook snel en adequaat op te kunnen schalen als dat nodig is, wordt een opschalingsmodel uitgewerkt in samenhang met onder meer de veiligheidssector.

Het is wenselijk dat de partijen die vanuit verschillende achtergronden komen, los van acute casussen met elkaar in gesprek blijven om de samenwerking in de aanpak huiselijk geweld op een hoger plan te trekken. Enkele keren per jaar worden daarom 'kennisbijeenkomsten' georganiseerd, waar aan de hand van wisselende thema's verdieping plaats kan vinden. Vanwege de samenhang met andere terreinen, binnen het sociaal domein en het veiligheidsdomein, wordt soms aangesloten bij bijeenkomsten in aangrenzende terreinen. Andersom zal expliciet aandacht zijn om betrokkenen vanuit aangrenzende terreinen aan te laten sluiten bij bijeenkomsten vanuit huiselijk geweld.

5 Financiën

De afgelopen jaren zijn de rijksmiddelen die aan centrumgemeenten voor huiselijk geweld en vrouwenopvang beschikbaar werden gesteld meerdere malen verhoogd om nieuwe ontwikkelingen of uitbreiding van voorzieningen of aanpak te faciliteren. Met name de laatste vijf jaar is daarbij de nadruk verschoven van uitbreiding van de voorzieningen voor opvang naar ook de voorkant van huiselijk geweld en de ketenaanpak. Daarbij is er vervolgens meer aandacht gekomen voor nieuwe (doel)groepen, zoals kindermishandeling en ouderenmishandeling, maar ook eer gerelateerd geweld, slachtoffers loverboys, mensenhandel en mannen als slachtoffer. De invoering van het Steunpunt Huiselijk Geweld, het huisverbod en de meldcode zijn zaken die financieel vanuit het Rijk gestimuleerd en gefaciliteerd werden. Het Rijk financiert direct een aantal voorzieningen in het land en verder is de verdeling over de centrumgemeenten deels historisch gegroeid en deels op basis van het inwonertal.

In het rapport van de Commissie de Jong is gepleit voor een nieuw verdeelsysteem op basis van objectieve criteria. In 2013 zijn hier stappen in gezet die uiteindelijk moeten leiden tot een nieuw verdeelmodel. Een belangrijk onderdeel hiervan is de verdeelsystematiek voor circa 95% van het landelijk budget, dat over de centrumgemeenten zal worden herverdeeld. Naar het zich nu laat aanzien zal onze regio op grond daarvan fors moeten inleveren in het budget. De precieze consequenties zijn nog niet duidelijk omdat een en ander afhangt van de manier waarop de kosten voor opvang van inwoners vanuit andere regio's worden toebedeeld.

5.1 Inzet van de middelen

Voor 2014 ontvangt onze regio € 3.340.000,- aan centrumgemeentelijke middelen voor de aanpak van huiselijk geweld. Het grootste deel van de centrumgemeentelijke middelen worden ingezet voor subsidiering van Steunpunt Huiselijk Geweld, intensieve opvang, begeleid wonen, crisisopvang en crisisinterventie uitgevoerd door de stichting Kadera. In totaal wordt hiervoor in 2014 € 3.050.000,- ingezet. Een deel hiervan komt ten laste van de extra middelen die sinds 2012 zijn toegekend. Het aantal aanmeldingen is de laatste jaren enorm toegenomen, zodat met name het SHG en de crisisinterventie uitgebreid zijn. Voor 2014 is daarmee een bedrag van € 290.000,- nog niet ingezet. Dit zal worden benut om de uitwerking van de regionale visie, zoals die in hoofdstuk 3 is neergelegd, vorm te geven. Op projectbasis is vanuit de middelen voor 2013 voor Veerkracht € 120.000,- ingezet, het project ouderenmishandeling gefinancierd, is geïnvesteerd in extra scholing en deskundigheidsbevordering en zijn projecten gestart voor de aanpak van kindermishandeling en het vormgeven van het AMHK. In 2014 zal hier een vervolg aan worden gegeven.

Daarnaast zetten alle gemeenten in de regio vanuit lokale middelen eigen middelen in. Specifiek voor vrouwenopvang en huiselijk geweld wordt door alle gemeenten in regio

in totaal ruim € 900.000,-³ aan eigen middelen aanvullend ingezet. Dit betreft inzet voor bijvoorbeeld huisverboden, ketencoördinatie, scholing en specifieke hulpverlening. Verder wordt vanuit regulier gemeentelijk preventief beleid ontwikkeld dat mede ingezet wordt voor huiselijk geweld. Aard en omvang van de gemeentelijke inzet verschilt per gemeente.

Aanvullend hieraan draagt de centrumgemeente Zwolle ook financieel bij vanuit de kosten vanuit Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor de uitkeringen van slachtoffers in de opvangvoorzieningen in Zwolle.

5.2 Nieuw verdeelmodel met ingang van 2015

Bij het komen tot een toekomstbestendig stelsel naar aanleiding van de adviezen van de 'Commissie de Jong' is ook een nieuw en objectief verdeelmodel bepleit. Inmiddels is duidelijk dat bij de herverdeling van de middelen op basis van dit 'objectief verdeelmodel' onze regio er op termijn sterk op achteruit zal gaan. Hoe dit uit gaat werken is nog niet duidelijk. Vanaf 2015 moeten we rekening houden met een vermindering van het centrumgemeentelijke budget van 17%. Veel zaken worden in de loop van 2014 op landelijk niveau uitgewerkt. Het nieuwe verdeelmodel wordt met een overgangstermijn gefaseerd doorgevoerd, waarbij er bovendien een substantieel bedrag aan extra middelen wordt toegevoegd. Daardoor ontstaat de verwachting dat we, ondanks de forse korting in onze regio, maar ook voor de opvang waarschijnlijk minder kosten, in goed overleg met alle betrokkenen er uit kunnen komen zonder dat de continuïteit van zorg of opvang in het geding komt. Wel zullen er aanpassingen nodig zijn die passen bij de in deze visie beschreven uitgangspunten, maar door de tijd die daarvoor is gekomen lijkt dit realiseerbaar.

Voor enkele zeer specifieke voorzieningen die landelijk georganiseerd moeten blijven, wordt enigszins vergelijkbaar aan de jeugdzorg een constructie uitgewerkt waarbij alle (centrum)gemeenten dit gaan financieren. Financieel gezien gaat het hierbij om ruim 2% van het budget dat nu gemoeid is met de centrumgemeentelijke middelen. Deze specifieke voorzieningen worden tot en met 2014 direct door het ministerie gefinancierd. Met ingang van 2015 worden gemeenten daarvoor verantwoordelijk. Het nu nog landelijke budget wordt dan toegevoegd aan het landelijke budget dat nu onder centrumgemeenten wordt verdeeld, volgens hetzelfde nieuwe verdeelmodel. Landelijk wordt vanuit de VNG een voorstel uitgewerkt voor de constructie van de financiering van deze specifieke voorzieningen door gemeenten.

Gezien de financiële situatie, maar tegelijk de constatering dat het van groot belang is punten van de aanpak door te ontwikkelen, willen we het accent de komende tijd leggen op incidentele investeringen. Het gaat dan om doorontwikkeling van de aanpak, kwaliteitsverbetering die op termijn kan renderen, zodat een eventuele afbreuk van voorzieningen minimaal kan zijn. Het nog niet structureel ingezette bedrag voor 2014 zal zo goed mogelijk worden benut om investeringen te doen in de aanpak overeenkomstig deze visie en uitwerking. De insteek is dat projecten incidenteel zijn en budgettair neutraal kunnen worden ingebed.

³ Het bedrag is een schatting. Op grond van de informatie van 8 gemeenten is de aanvullende gemeentelijke inzet in ieder geval € 900.000,- .

Bijlage 1

Betrokken gemeenten en partijen

Gemeenten

- Gemeente Zwolle
- Gemeente Zwartewaterland
- Gemeente Steenwijkerland
- Gemeente Staphorst
- Gemeente Raalte
- Gemeente Olst-Wijhe
- Gemeente Ommen
- Gemeente Kampen
- Gemeente Hardenberg
- Gemeente Deventer
- Gemeente Dalfsen

Organisaties

- Kadera
- De Kern/Carinova
- Dimence/Mindfit
- GGD IJsselland
- Veiligheidshuis IJsselland
- Politie IJsselland
- Tactus verslavingszorg
- De Tender
- Bureau Jeugdzorg Overijssel
- Raad voor de Kinderbescherming
- Openbaar Ministerie
- Zorggroep ONL Steenwijk
- Reclassering
- Team Bijzondere Doelgroepen
- Meldpunt Bijzondere zorg Deventer
- CJG's (diverse gemeenten)
- Icare
- Stichting Welzijn Ouderen Zwolle (WIJZ)
- Steunpunt Mantelzorg
- Ketencoördinatoren Huiselijk Geweld (diverse gemeenten)

Bijlage 2

Omvang huiselijk geweld

Landelijk onderzoek

Op jaarbasis zijn in Nederland naar schatting tussen de 160.000 en 200.000 mensen slachtoffer van huiselijk geweld. Omgerekend naar onze regio, waarbij er geen rekening wordt gehouden met mogelijke regionale verschillen, zou het dan om tussen de 4.600 en 5.800 mensen gaan op jaarbasis. Circa 65% van de slachtoffers is vrouw. Circa een derde van alle moorden en doodslagen in Nederland wordt veroorzaakt door huiselijk geweld. Ruim twee-derde van de dodelijke slachtoffers is vrouw. Bij een kwart van alle zaken met dodelijke slachtoffers zijn kinderen om het leven gebracht (WODC, 2009).

In totaal 45% van de Nederlandse bevolking is ooit slachtoffer geweest van huiselijk geweld. Het gaat dan om geweld door een partner of ex-partner, ouder, broer, zus of ander persoon in huiselijke kring (Van Dijk, Flight, Oppenhuis & Duesmann, 1997).

Ruim 9% van de Nederlanders is de laatste vijf jaar slachtoffer geweest van evident huiselijk geweld (ernstig of minder ernstig geweld dat minimaal tien keer in de periode van vijf jaar heeft plaatsgevonden). Veelal gaat het daarbij om fysiek geweld (65% daarvan) (Van der Veen & Bogaerts, 2010).

Uit politieregistraties (landelijk) blijkt dat in circa 60% van de gevallen waar geweld tussen ouders of verzorgers plaatsvindt, er kinderen tot 18 jaar in het gezin zijn. In circa 25% van de incidenten zijn kinderen aanwezig bij het gewelddadige conflict en daadwerkelijk getuige (Nieuwenhuis, 2008).

Op jaarbasis komt bij 100.000 tot 120.000 kinderen kindermishandeling voor. Het gaat dan om fysieke mishandeling, emotionele mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik. Als we deze landelijke gegevens vertalen naar onze regio, zonder dat we rekening kunnen houden met eventuele verschillen, dan zou het in onze regio gaan om tussen de 3.000 en 3.600 kinderen op jaarbasis.

De vertaling van de landelijke aantallen naar regionale aantallen is een zeer globale schatting, omdat niet duidelijk is of er en in welke mate er regionale verschillen zijn. Hier zijn geen onderzoeksgegevens over bekend.

Regionale gegevens

De GGD IJsselland voert regelmatig monitoronderzoek uit waarbij vragen over diverse zaken aan de orde komen, waaronder ook huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor verschillende leeftijdsgroepen vinden deze monitoren in verschillende jaren plaats. Hier wordt gevraagd of men ooit in aanraking is gekomen met huiselijk geweld.

Bij 12 tot 24 jarigen zijn de laatste gegevens van 2011. Toen gaf 6,2% van deze leeftijdsgroep aan ooit mishandeld te zijn (lichamelijk of geestelijk), waarbij 2,6% aangaf lichamelijk mishandeld te zijn en 4,4% geestelijk mishandeld (een heel klein deel betreft meerdere vormen van mishandeling die hebben plaatsgevonden).

Bij 19 tot 64 jarigen zijn de laatste gegevens van 2012. Toen gaf 8% van deze leeftijdsgroep aan ooit in aanraking te zijn gekomen met huiselijk geweld.

Voor ouderen van 65 jaar en ouder zijn de laatste gegevens van 2010. Toen gaf 5% van de ouderen aan ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld.

Meldingen en interventies 2013

Contacten Steunpunt Huiselijk Geweld

Aantal unieke contacten Steunpunt Huiselijk Geweld particulieren	406
Aantal unieke contacten professionals	197
Aantal politiemeldingen aan Steunpunt Huiselijk Geweld	1353

Totaal aantal unieke contacten Steunpunt Huiselijk Geweld	1956

(Crisis)interventies

Aantal (niet crisis) interventies na een politiemelding	310
Aantal crisisinterventies met huisverbod	111
Aantal crisisinterventies zonder huisverbod	58

Totaal aantal interventies huiselijk geweld	479

Bijlage 3

Definities en afspraken voor vormen van regie in de aanpak van huiselijk geweld IJsselland⁴

Beleidsregie

Op strategisch niveau zorgen dat er een visie is voor de aanpak van huiselijk geweld, dat deze visie gedeeld wordt. Elke gemeente is verantwoordelijk voor het lokale beleid voor huiselijk geweld en voor de lokale beleidsregie. De regionale beleidsregie bij de aanpak van huiselijk geweld ligt bij de centrumgemeente. De centrumgemeente heeft de volgende verantwoordelijkheden:

- Verantwoordelijk voor het samen met regiogemeenten formuleren van beleid, dat het vraagstuk van het huiselijk geweld maatschappelijk wordt geduid, dat de voorwaarden worden benoemd voor een succesvolle aanpak, en dat de partijen worden genoemd die de succesvolle aanpak gezamenlijk moeten realiseren.
- Zorgen dat er samen met de regiogemeenten een regioaanpak voor huiselijk geweld wordt (door)ontwikkeld, die past bij de schaal, de cultuur en de bestaande samenwerkingsverbanden in de regio.
- Er is voor gezorgd dat de afspraken met gemeenten als met de uitvoerende organisaties zijn vastgelegd in een convenant. De afspraken in het convenant zijn leidend voor alle ondertekenaars van het convenant.
- De (bestuurders van) de regiogemeenten en de uitvoerende organisaties periodiek uitnodigen voor een overleg, waar – op strategisch niveau – de gemaakte afspraken tegen het licht worden gehouden.
- Contact houden met de andere partijen die te maken hebben met de aanpak van huiselijk geweld (zoals de zorgverzekeraar en het Openbaar Ministerie), maar ook met bovengemeentelijke instellingen. Daarnaast is de centrumgemeente verantwoordelijk voor afstemming met andere bestuurslagen, bijvoorbeeld de Rijksoverheid.
- Er voor zorgen dat er een goede procesregisseur is aangewezen en zorgen dat de procesregisseur in staat is om zijn verantwoordelijkheden waar te maken. De gemeente moet die randvoorwaarden (mede) creëren.

Procesregie

Op tactisch niveau de uitwerking van de beleidsregie volgen. Het SHG (later AMHK) heeft de verantwoordelijkheid voor de regionale procesregie. Indien en zolang de veiligheid het nodig maakt is regionale procesregie aan de orde, zo mogelijk is er lokale procesregie. De lokale en de regionale procesregisseur zijn er voor verantwoordelijk dat, indien nodig, zorg- of hulpverlening al dan niet met spoed kan worden gestart. De afspraken over de wijze waarop dit gebeurt, zijn onderdeel van de afspraken die in regionaal verband zijn gemaakt.

De procesregisseur is verantwoordelijk voor:

⁴ De definiëring is gebaseerd op de beschrijving in het rapport 'De volgende stap' dat door de VNG is opgesteld.

- Op basis van de geldende regionale afspraken realiseren van een sluitende aanpak door, onder andere, het vormgeven van (systeemgerichte) hulpverlening;
- Bewaken van processen, onder andere door het monitoren van het samenwerkingsproces in de keten en het bewaken van afspraken die op ketenniveau gemaakt zijn;
- Waar nodig, het aanspreken van de ketenpartners op het nakomen van de gemaakte afspraken met betrekking tot de regionale aanpak van huiselijk geweld;
- Optimaliseren van de ketenaanpak door signaleren van hiaten en voorstellen voor verbetering van de aanpak aan gemeenten;
- Goede afstemming en samenwerking met strafrechtelijke keten en het Veiligheidshuis.

De procesregisseur heeft geen contact met gezinsleden aan wie zorg- en hulpverlening na een incident met huiselijk geweld wordt aangeboden. De procesregisseur heeft contact met de gemeente als opdrachtgever en met de professionele organisaties in de huiselijk geweldketen en in andere ketens.

Casusregie

Casusregie is de samenwerking op operationeel niveau rond een gezin/systeem. Een casusregisseur is alleen nodig bij complexe casussen met meervoudige problematiek. Als er kinderen in het gezin aanwezig zijn, is dat een extra reden om een casusregisseur in te zetten. Dat geldt ook als hulpverlening – zonder casusregisseur – in een eerder stadium één of meerdere keren is vastgelopen. Er zijn veel ook situaties waarin er wel hulpverlening moet worden opgestart, maar waarin de hulpverlening niet een eigen regisseur nodig heeft. In die gevallen is het verstandig om iemand 'eigenaar' van de casus te laten zijn. Dat kan bijvoorbeeld een maatschappelijk werker zijn, of iemand uit de verslavingszorg of de GGZ, die dan verantwoordelijk is voor het verloop van het hulpverleningstraject en voor de rapportage over de casus.

De casusregisseur heeft tot taak er voor te zorgen dat het veiligheidsplan en het hulpverleningstraject volgens plan worden uitgevoerd. De casusregisseur volgt het hele hulpverleningstraject van begin tot eind en is vaste contactpersoon voor het gezin of familiesysteem en bemiddelt zondig tussen gezin en hulpverlening.

Taken van een casusregisseur:

- contact met en aanspreekpunt zijn voor alle betrokken gezinsleden;
- maken van een analyse van zowel individuele factoren van de verschillende gezinsleden als de relationeel-dynamische factoren;
- inzet van andere relevante hulpverleners aan de hand van een systeemgericht plan van aanpak in samenspraak met het gezin.

De casusregie vindt bij voorkeur lokaal, zo dicht mogelijk bij het gezin en haar sociale netwerk plaats. Indien er sprake is van een verhoogd veiligheidsrisico moet er gekozen worden voor regionale casusregie. De situatie vraagt dan om een krachtige snelle aanpak door experts die een nauwe samenwerking hebben met politie en justitie. Het plan moet als de veiligheid er om vraagt direct tot uitvoer kunnen worden gebracht. In de triage wordt bepaald of er sprake is van verhoogd risico.